

Quan l'hàbit era norma

Nova edició del costumari de la diòcesi de Girona

L'Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, dins de la col·lecció Documents de la seva Biblioteca d'Història Rural, ha publicat un llibre fonamental per a la història medieval, moderna i contemporània de Catalunya, especialment pel que fa a les comarques de la diòcesi gironina. Es tracta de l'edició i traducció al català que ha fet Antoni Cobos Fajardo de la compilació dels *Costums de la Diòcesi de Girona* escrita, l'any 1439, pel jurista gironí Tomàs Mieres. Aquest, conegut entre altres coses per la seva benevolència en favor dels pagesos i per haver pres posició contra les servituds agràries i a favor de les llibertats burgeses, va fixar de forma pràcticament definitiva les diverses versions dels costums de la seva diòcesi.

Les diverses redaccions dels anomenats *Costums de Girona* recullen allò que se solia fer als territoris de la diòcesi de Girona. No podem oblidar que aquests reculls són únicament de costums, del que s'acostumava a fer o del que es feia més sovint, i no pas del que forçosament es feia o s'havia de fer. Això vol dir que, si bé en moltes ocasions podem assegurar que el que diuen es complia, mai no els podrem arribar a considerar lleis, perquè no ho van ser mai.

Tanmateix no podem, de cap manera, obviar les seves disposicions, perquè ens aporten massa informació que ens ajuda a entendre situacions, costums i fenòmens que amb prou feines coneixem a través d'altres fonts documentals. A banda que en alguns aspectes concrets, com per exemple tots els capítols dels *Costums* de Tomàs Mieres que fan referència als remences i als mals usos a què estaven sotmesos, els estudis d'altra documentació palesen, sense cap mena de dubte, que les seves disposicions eren respectades o seguides per diferents senyories gironines.

Els diferents articles dels *Costums de Girona* estan continguts en capítols o rúbriques, exactament tal com ho va organitzar Mieres en la seva compilació, tot i que a vega-

des pugui fer una sensació de desordre perquè podem trobar qüestions similars en més d'una rúbrica. Els *Costums* fan referència a tota mena de qüestions, com ara els drets parroquials, el dret emfitèutic i feudal, els drets dels castells termenats, la condició jurídica dels pagesos, dels joves homes i de les persones que vivien a la ciutat de Girona, les compravendes, els lloguers, els lluïsmes, tasques i censos, els establiments de masos, els masos caiguts en benevís, els testaments i les últimes voluntats, els dots i les donacions per matrimoni, els pagaments dels mals usos i un llarg etcètera. És per això que la seva lectura és obligada per a totes aquelles persones interessades en la història rural, però també les que es dediquen a la història econòmica, la història del dret o la història urbana, entre altres.

En aquesta edició Antoni Cobos, doctor en Filologia Clàssica per la UAB, ens ofereix la restitució hipotètica del text original dels *Costums de Girona* de Tomàs Mieres. Per tal de reconstruir el text, ha col·locat un alt nombre de manuscrits, alguns encara inèdits, i ha pogut elaborar un *stemma* on estableix la història dels diversos manuscrits, i també explica la seva transmissió i com deriven els uns dels altres. Al mateix temps ha recopilat un nombre important de glosses explicatives dels diferents manuscrits utilitzats, de manera que el text que tenim a les mans s'acosta al màxim possible a la recopilació original del jurista gironí. Per això coincideixo amb l'afirmació de Lluís To Figueras, autor del pròleg del llibre, que «podem considerar definitiva» l'edició dels *Costums* feta per Antoni Cobos «fins que un cop de sort prou improbable no permeti descobrir un altre manuscrit tan excepcional» com per fer-la variar.

Tanmateix, aquesta difícil tasca de fixació del text original no és l'únic mèrit de l'edició que ara ens ocupa. De fet, encara n'hi hem d'afegir un altre tan o més important i que facilitarà la feina futura de no prou historiadors i estudiosos. Aquesta edició d'Antoni Cobos no només ens presenta el text dels *Costums de Girona* en el llatí original sinó que, a més, ens n'ofereix la traducció al català modern. Una traducció més que acurada, que evita errors i confusions anteriors al mateix temps que aclareix alguns conceptes, a més de facilitar la lectura i l'estudi de l'obra per part de tots aquells estudiosos que fins ara no hi podien accedir.

Així doncs, tant la versió llatina com la catalana de la compilació dels *Costums de Girona* de Tomàs Mieres, gràcies a l'excel·lent treball d'Antoni Cobos Fajardo, ja són l'abast dels historiadors i del públic en general que no dominen gaire el llatí. Per tant, ja no hi ha excusa per no llegir-los i no acostumar-nos a utilitzar-los!

Rosa Lluch Bramon